

2021-12-13

Miljödomstolen Östersund
mmd.ostersund@dom.se

Mål.nr M 944-18

Vår principiella inställning som framställts i överklagan och yttrande kvarstår. Tillståndet till vindkraftsprojektet "Stormyrberget" bör avvisas. Under innevarande år har ytterligare fakta framkommit vilket gör att vi kompletterar vår överklagan med följande skriftliga framställan, och förtydligande, för registrering och behandling i målet innan avgörande.

Våra argument baseras på följande kategorier:

1. Artskyddsförordningen och dess tillämpning på skyddsvärda fåglar.
2. Hälsoeffekter och inverkan på fastighetsvärden.
3. Miljökonsekvenser och påstådd miljönytta,

Ang fåglar och artskyddsförordningen:

1. Vi har i tidigare inlagor understrukit häckning av Smålom (rödlistad) i det tänkta området. Vi erkänner inte Vattenfalls förslag på skyddszon utifrån att verksamheten strider mot artskyddsförordningen och lokaliseringsprincipen. Eftersom det inte är möjligt att genom föreskrivande av försiktighetsmått undgå konflikt med artskyddsförordningen ska verksamheten inte tillåtas. Områdets karaktär tillsammans med förekomsten av smålom visar att det är olämpligt för vindkraftverksamhet.

I Sidensjö vindkraftspark som ligger granne till det tilltänkta området har känd häckning uteblivit efter att denna anläggning tagits i bruk. Vi finner det anmärkningsvärt att två kända närliggande häckningar av rödlistad art får denna typ av belastning. Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden anfört att artskyddsförordningen (2007:845) är att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (se t.ex. MÖD 2013:13).

Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt har i dom i mål nr M 1394-14 daterad 2015-09-10 klargjort att då det inte är möjligt att genom föreskrivande av försiktighetsmått och skyddsåtgärder undgå konflikt med artskyddsförordningen ska verksamheten inte tillåtas. Domen stod sig i högre instans då prövningstillstånd inte meddelades enligt protokoll hos Mark- och miljööverdomstolen i mål nr M 8453-15 daterat 2015-11-19 och 2015-11-30.

2. Förekomsten av Kungsörn (även havsörn) är belagt i Vattenfalls egna sekretessbelagda inventering. Vi vet detta genom kontakt med inventerare under pågående inventering. Över 100 observationer gjordes varav flera s.k. spelflygningar som i sig vittnar om närliggande häckning.

Efter detta har ytterligare flertalet observationer gjorts av närboende med flertalet fotografier. Ett revir har sedan länge varit uppenbart och det nya i år (2021) är att häckning i närområdet konstaterats men som tyvärr misslyckades pga för klen boträd. Men vetskapen om denna häckning bekräftar ytterligare förekomsten av örnrevir inom området. Boplatsen är sekretessbelagd och närmare information finns hos Ångermanlands Ornitologiska Förening (ÅOL).

3. Det finns minst 3 häckningsplatser för Fiskgjuse i närområdet. Även denna fågel omfattas av artskyddet och störs kraftigt av verksamhet i närheten av boplatserna. I samband med häckningar iakttas varje år "träningsflygningar" av föräldrar med ungar som cirklar omkring i området på höjder som motsvarar höjden på vindkraftsverks rotorblad.

Förekomsten av örn, smålom, fiskgjuse, i och i närheten till det aktuella vindkraftsindustriområdet, innebär att det finns en beaktansvärd risk för att rödlistade arter och deras fortplantningsområden eller viloplatsen kan komma att skadas eller störas på ett sätt som är oförenligt med artskyddsförordningen .

Vår slutsats är att vindkraftverksamhet vid Stormyrberget inte är i överensstämmelse med artskyddsförordningens bestämmelser. I synnerhet efter att EU-domstolen i år underkänner svensk rättspraxis avseende artskydd.

4. Sverige har förbundit sig att följa EU:s naturvårdsdirektiv, som syftar till att bevara den biologiska mångfalden och skydda hotade arter och livsmiljöer inom EU. Den svenska artskyddsförordningen är en implementering av EU:s fågelskyddsdirektiv och livsmiljödirektiv.

Den 4 mars 2021 meddelade EU-domstolen i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 att Sveriges tillämpning av artskyddet underkänns. Av domen följer att förbuden mot att döda, störa eller skada vissa skyddade arter även gäller när en individ av en skyddad art störs eller skadas av en verksamhet och inte enbart om hela den skyddade populationen påverkas. Mark- och miljööverdomstolen har också nyligen meddelat två högintressanta domar som visar att artskyddspraxis nu förändras och skärps med hänsyn till EU-domstolens dom.

Målet gäller tolkningen av förbudet i livsmiljödirektivet och fågeldirektivet mot att avsiktligt döda, störa eller skada vissa skyddade arter och dess fortplantningsområden eller viloplatsen. I sitt avgörande konstaterar EU-domstolen att förbuden enligt fågeldirektivet även träffar fågelarter som inte är hotade samt att förbuden enligt livsmiljödirektivet även omfattar arter vars bevarandestatus inte riskerar att påverkas negativt. Enligt domstolen upphör inte skyddet att gälla för arter som har uppnått en gynnsam bevarandestatus. Det är därför inte möjligt att aktualisera förbuden först när artens bevarandestatus riskerar att försämrats, om åtgärden orsakar att områdets kontinuerliga ekologiska funktionalitet går förlorad. Av EU-domstolens dom följer alltså att svensk domstolspraxis inte är förenlig med EU-rätten då förbuden mot att döda, störa eller skada vissa skyddade arter även gäller när en individ av en skyddad art störs eller skadas av en verksamhet eller åtgärd och inte enbart om hela den skyddade populationen påverkas.

EU-domstolens dom innebär att reglerna om artskydd i Sverige måste skärpas.

Nyligen gjordes en översyn i **Artskyddsutredningen (SOU 2021:51)**. Artskyddsutredningens uppdrag har varit att utreda och lämna förslag som säkerställer ett rättssäkert, tydligt och

lättillgängligt regelverk som innebär ett effektivt artskydd. EU-domstolens förhandsavgörande har haft inverkan på utredningen.

Förslag ligger i utredningen till nytt avsiktlighetsrekvisit: Dagens krav på att det ska vara avsiktliga effekter av åtgärder som utlöser förbud utökas till att omfatta handlingar där man accepterar negativa effekter även om de inte är syftet med åtgärden utan det räcker med att det är möjligt att **förutse att det kan komma att ske**. Den nyligen etablerade tolkningen av förbuden i artskyddet är alltså att det handlar om individer även för arter som har god bevarandestatus.

Enligt utredningen gäller följande krav för en verksamhetsutövare när det gäller försiktighetsmått; "Försiktighetsmått vidtas i så stor utsträckning att den som ska vidta en åtgärd kan förvissa sig, och prövnings- eller tillsynsmyndigheten, att effekterna inte kommer förverkligas". En tillämpning i enlighet med utredningens förslag blir ett mycket strikt skydd.

När det gäller risken för fågelkollisioner i övrigt, dvs. att individer skadas eller dödas på grund av direkt kollision i flykt med rotorblad och stältorn så utlöses förbuden i den etablerade tolkningen av artskyddet.

I **livsmiljödirektivet** har "skada parningsplatser eller rastplatser" ersatts med "försämra fortplantningsområden eller viloplatser" vilket gör att man utläser stor skärpning i tolkningen av lydelsen. Försämra omfattar betydligt fler former av påverkan än skada, och fortplantningsområden är geografiskt vidare än parningsplatser.

I utredningen framkommer att dispensskälet "ett allt överskuggande samhällsintresse" tas bort vad gäller artskydd för fåglar.

Slutsats:

Vi uppmanar mark och miljödomstolen att i mål M 944-18 säkerställa att EU:s fågelskyddsdirektiv och livsmiljödirektiv enl ovan säkerställs och att praxis i målet anpassas därefter. **Området i och omkring "Stormyrberget" riskerar att förlora sin kontinuerliga ekologiska funktionalitet.**

Hälsoeffekter och inverkan på fastighetsvärden.

Utifrån befintlig miljölagstiftning understryker vi följande:

Miljöbalken Kap 2 § 3. Försiktighetsprincipen. Miljöbalkens försiktighetsprincip innebär att redan risken för negativ påverkan på människors hälsa och på miljön gör att verksamhetsutövaren är skyldig att vidta åtgärder.

Miljöbalken Kap 2 § 9. Slutavvägning. Kan en verksamhet eller åtgärd befaras föranleda skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön, även om sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått vidtas som kan krävas enligt denna balk, får

verksamheten bedrivs eller åtgärden vidtas endast om regeringen finner att det finns särskilda skäl.

En verksamhet eller åtgärd får inte bedrivs eller vidtas om den medför risk för att ett stort antal människor får sina levnadsförhållanden väsentligt försämrade eller miljön försämras avsevärt.

Miljöbalken Kap 2 § 10. Slutavvägning. Om en verksamhet eller åtgärd är av synnerlig betydelse från allmän synpunkt kan regeringen tillåta denna, även om förutsättningarna är sådana som anges i 9 § andra stycket.

Detta gäller dock inte om verksamheten eller åtgärden kan **befaras försämra det allmänna hälsotillståndet**.

I projekt Stormyrberget och dess närhet drabbar vindkraftsområdet människors hälsa, affärsverksamheter, boendemiljö, naturupplevelser och värdet på deras hem. Det är klarlagt att vindkraftsetablering påverkar fastighetsvärdet och bankers benägenhet att försämra bolån till berörda fastigheter utifrån kraftigt sänkt värdering.

Buller och ljus störningar är konstanta och påverkar det allmänna hälsotillståndet vilket påverkar hur reglerna i miljöbalken ska tolkas. En faktor som är avgörande i bedömningen om ett ljud/ljus är störande är ifall det är allmänvanligt. Toleransen för ljud/ljus är lägre när dessa inte är allmänvanliga. Ännu viktigare är om ett ljud/ljus hör hemma i området. Det anses mer störande att tvingas lyssna/se på något som inte passar in. Detta förtydligas av Högsta Domstolen i **NJA1999 (mål nr T 4434-95)**.

Enligt miljöbalken ska frågor om allmänvanlighet, om störningen är områdestypisk eller knyter an till ett kulturarv vägas in i bedömning av begreppet olägenhet och skada.

Störningen för boende i samhället Skorped och andra närboende är varken allmänvanligt, områdestypiskt eller del av tradition.

När vindkraft påverkar oss negativt och leder till stora permanenta ingrepp i naturen så måste man ställa sig frågan i vilken utsträckning människors hälsa och välmående skyddas av miljöbalken.

Miljökonsekvenser och påstådd miljönytta.

Är vindkraft så miljövänlig som förespråkarna påstår?

I ett helhetsperspektiv måste hela supplykedjan med gruvor för utvinnande av jordmetaller, tillverkning och långa transporter samt uppbyggnadsfasen som är omfattande vägas in. Vägar bryts och breddas, kross i mängder ska fram, stora mängder morän måste flyttas, skog avverkas, kabeldragningar, sprängningar, ca 1000 ton cement/verk ska fram etc, etc....

I exemplet projekt Stormyrberget nämns i bolagets (Vattenfalls) miljökonsekvensbeskrivning, att man räknar med ungefär 7400 tunga transporter, 400 000 m³ (700.000 ton) kross/grus och en oerhörd mängd betong måste tas fram, ca 30 000 m³. Dessutom räknar man med att 1 miljon m³ morän behöver flyttas. Därtill tillkommer vägar, sprängningar och kabeldragning. Att kalla en sådan energiproduktion miljövänlig, utan att ta anläggningsfasens konsekvenser i beaktande, som dessutom i drift är kortlivad och intermitterant (15-25 år max), faller på sin egen orimlighet.

Om man tittar på vattenfalls egna livscykelanalyser, som görs årligen, framkommer det att vindkraften har ca **3 ggr större utsläpp av Co2** än kärnkraften. Vindkraften hamnar på tredje

plats efter kärnkraft och vattenkraft. I Livscykelanalysen räknar man med elens miljöpåverkan från bränsleproduktion, byggande, drift och underhåll till hantering av restprodukter och nedmontering. Slutsatsen, år efter år, är att vindkraft har större koldioxidutsläpp jämfört med kärnkraften, ca 3 ggr så mycket. Ett paradoxalt utropstecken eftersom vindkraftsutbyggnaden motiveras med att just minska Co2 utsläppen...

I alla möjliga sammanhang försvaras vindkraftsutbyggnaden med att vi måste göra något åt klimatet. Frågan på vilket sätt, hur mycket och till vilken effekt förblir obesvarad. Frågan har tagit religiösa proportioner.

Vi tänker oss växthusgaserna i atmosfären som en miljon punkter. Av den miljonen är det cirka 410 stycken som är CO2 (0.0410 %). Av dessa 410 CO2-punkter är människan ansvarig för cirka 5 % och alltså 20, 5 punkter. Om människan skulle halvera det totala egna CO2 utsläppet skulle vi alltså minska CO2 i atmosfären med 10 punkter och 10 skulle återstå. Om det över huvud taget är möjligt kommer det att ta 30-40 år att göra och det kommer att kosta många tusentals miljarder, men till vilken nytta?

Vindkraftsbranchen har som mål att bygga ut vindkraften till ca 70 TWh vilket innebär ytterligare ca 53 TWh. Siffrorna stämmer på ett ungefär. Enligt branschens egna beräkningar sparar man ca 600 000 ton CO2 pr TWh, vilket innebär en total besparing på 53 TWh motsvarande ca 32 miljoner ton CO2.

Mot bakgrund av att atmosfären innehåller 80 000 miljarder ton växthusgaser och den svenska satsningen på förnybar el skulle minska de svenska utsläppen med ca 32 miljoner ton CO2 motsvarar detta en andel om ca 0,0000025% av atmosfärens totala innehåll av växthusgaser. Effekten av vindkraftens inverkan på klimatet är försumbar och frågan är om den ens existerar.

Vindkraft är **oplanerbar** kraft och kan inte ersätta planerbar kraft av två skäl. Eftersom man inte vet när effekten från vindkraft är tillgänglig måste man överdimensionera systemet såtillvida att man ändå alltid behöver kunna producera den effekt som behövs, om man inte accepterar roterande bortkoppling, vilket vi högst sannolikt kommer att få uppleva om vi fortsätter på inslagen bana.

Den andra anledningen som är lite mer tekniskt komplicerad är att vindkraften på grund av sin konstruktion inte kan bidra till systemstabiliteten i nätet. Mer vindkraft innebär ett instabilare nät eftersom vindkraften inte bidrar till att upprätthålla frekvensstabilitet, utan snarare bidrar till det motsatta.

I Sverige tycks det inte finnas någon borte gräns för hur mycket vindkraft nuvarande regering tycker det är lämpligt att putta in i systemet. Det brukar allt som oftast falla tillbaka till talepunkterna: Vattenkraften ska reglera och vi ska använda elen mer flexibelt. För det första leder en hårdare reglering av vattenkraften till att anläggningarna slits hårdare och att den redan negativa effekten för djur och växtliv blir mer påtaglig. Den viktigaste poängen är dock att vår vattenkraft inte klarar av att reglera hur mycket vindkraft som helst. Över en viss gräns tvingas vi in i det som alla andra länder utan vattenkraft tvingas in i när de bygger ut vindkraften massivt, nämligen att bygga planerbar kraft som lämpar sig väl för snabb reglering, i **klartext gaskraftverk**.

Den enda rimliga lösningen för Sveriges energiförsörjning och kommande massiva elektrifiering är inte vindkraft utan energieffektivisering och **planerbar fossilfri** energiproduktion. Till det kommer teknisk utveckling och innovationer.

Marcus Lindgren
marcus@trakultur.se

Jessica Lindgren

Tomas Forsberg

Jan Jolbrand
(Ombud med fullmakt för Anders Molin)